

Motion till riksdagen 2013/14:N402

av Finn Bengtsson m.fl. (M)

Mindre statligt ägande för friare universitet

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om mindre statligt ägande för friare universitet.

Bakgrund

Svenska staten har 55 hel- eller delägda bolag. Sammantaget är staten därmed Sveriges största bolagsägare med innehav av även 3 börsnoterade bolag. Det statliga företagsägandet uppgår därför till mycket stora värden på marknaden, som endast kan försvaras av att vart och ett av statens bolagsinnehav på så sätt dels ger ett större mervärde till medborgarna än om en annan ägare funnes, dels att staten är att jämställa med att vara den bästa ägaren för verksamheten. I många fall kan detta ifrågasättas.

Alliansregeringen har kontinuerligt prövat rimligheten i det statliga ägandet. Man har utgått från att statens uppgift är att ge näringslivet goda förutsättningar, sätta upp lagar och regler och se till att de följs, men inte att primärt äga och driva företag. Därför bör staten i princip inte äga bolag som verkar på kommersiella marknader med fungerande konkurrens såvida inte, som ovan nämnts, bolaget har ett särskilt samhällsuppdrag som är svårt att klara av på annat sätt. Å andra sidan är det alltid dubbelbottnat när politiska beslutsfattare och lagstiftare samtidigt ska agera ägare för viktiga och stora företag. Man kan på goda grunder diskutera om detta förhållande är i linje med konkurrensneutralitet på den marknad som bolaget agerar, något som lätt gör att politikerna blir svaga ägare för att undvika risk för jävssituationer.

Alliansregeringens kloka ambition har därför varit att på sikt minska det statliga ägandet. När så kan ske, och kriterier för att bevara statligt ägande av bolag inte längre befinns föreligga, så kan försäljningsintäkterna användas för att exempelvis amortera på statsskulden och på så sätt minska på statens utgif-

Fel! Okänt namn på

ter i form av minskade räntekostnader och ge en ökad kreditvärdighet på den internationella marknaden, något som har varit viktigt inte minst under senare års globala finanskris som försatt många överbelånade länder i mycket stora problem. En avyttring av omotiverat statligt ägande kan också ge utrymme för en lång rad välkomna reformer på andra viktiga samhällsområden, till exempel inom den gemensamma välfärden, utan att detta medför skatteökningar eller hotar bevarandet av sunda och solida statliga finanser.

Förslag om mindre statligt ägande för bland annat friare universitet har tidigare lämnats i motion 2012/13:N292 som behandlades i betänkande 2012/13:NU7. Utskottet yrkade då avslag på motionen med en allmän hänvisning till redan genomförd översyn över statliga bolag och prövning av skälen för ett fortsatt statligt ägande. För att få en mer specifik och rättvis beredning av förslaget kring friare universitet lämnas i denna motion ånyo en likalydande motivering.

Motivering

Ett intressant exempel på statligt ägande som kan ifrågasättas av ideologiska skäl är statens monopolägande i Akademiska Hus, det vill säga de fastigheter som svenska universitet och lärosäten huvudsakligen är hänvisade till för sin verksamhet. Så länge universiteten och lärosätena är statliga myndigheter så kan till nöds detta ägande motiveras. Men om man verkligen vill få universiteten och lärosätena friare från statens styrning, så är ett överlåtande till universiteten och lärosätena av Akademiska Hus en välkommen reform.

Det vore önskvärt att svenska universitet kunde frigöra sig ännu mer från staten och istället för som idag vara statliga myndigheter, övergå i annan ägande- och driftsform som exempelvis stiftelser eller annan ekonomisk förening. En sådan ökad autonomi för svenska universitet skulle leda till ett ökat ansvar för lärosätena att själva skapa sig en nationell och internationell konkurrenskraft. Detta förhållande i exempelvis USA och flera andra framgångsrika forskningsnationer till vilka Sverige under senare år tappat mark är enligt vårt förmenande huvudorsaken till hur man just förbättrar ett lands forskningsmässiga konkurrenskraft, genom att frigöra universiteten från alltför nära band med staten. Men om så görs så måste också de universitet som frigörs från staten få med sig resurser att starta med. I Sverige har detta gjorts i samband med avvecklingen av de tidigare så kallade löntagarfonderna. När inte längre sådana medel står till buds, är ett alternativ det som nämns ovan att överlåta ägande av Akademiska Hus på respektive universitet.

Ett annat alternativ är att staten vid avyttrande av annan statlig företagsverksamhet, istället för att amortera på statsskulden som nu är historiskt låg, överför dessa intäkter till universiteten i syfte att de med ett sådant kapital i botten ska kunna övergå i annan och av staten friare drifts- och ägandeform. För att motivera denna överlåtelse ekonomiskt för att öka autonomin och ansvaret hos de enskilda universiteten och lärosätena för sin verksamhetsut-

Fel! Okänt namn på

veckling bör en skatteväxling övervägas som kompenserar staten för utgiften genom minskade statliga anslag till universiteten och högskolorna.

Sammantaget, mot ovanstående motiveringar, föreslår vi att regeringen överväger möjligheten att se över fortsatt avyttring av ägande i statliga bolag i större omfattning än vad som är bemyndigat per idag samt att inkomsterna för avvecklat statligt ägande öronmärks till att möjliggöra för svenska universitet att övergå i annan drifts- och ägandeform som är friare från statlig styrning.

Stockholm den 25 september 2013

Finn Bengtsson (M)

Lars Beckman (M)

Lotta Finstorp (M)